

לחימוש הצד השני

וגם להיפך: די בשלוש פצצות כדי להשיג מיד את מצריים. מחיקת שני המרכזים הי עירוניים — קאהיר ואלכסנדריה — מן הי מפה הסיג את מצריים במאתיים שנה אחר רה, ופירושה יציאת מצריים מן ההיסטוריה לדורות רבים.

(כפי שדיווחתי בשעתו, יש הסבורים כי די גם בפצצה אחת. ארסקין צ'ילדרס, הי מרשן האיירי-הבריטי הנווד, הנמנה עם מקרי רבי המישטר המיצרי הנוכחי, אמר לי כי שנה שעברה: השמדת הסכר הגבוהה בי אסואן, אחרי השלמתו והפעלתו, תביא כליה על מצריים. כי מאחורי הסכר יחצר האגם המלאכותי הגדול ביותר בעולם. אם יירדו מימי אגם זה במפתיע על מצריים, הם ישמידו את שתי הערים הגדולות ואת מרבית האוכלוסיה הכפרית, הערוכה לאורך היאור).

וכך אנו מגיעים אל השאלה הגדולה הי שניה:

האם יביא חימוש אטומי די צדדי במרחב למניעת כל מלחמה נוספת בין ישראל והערבים? הי אם הוא ישמש הרתעה סופית הדרדית?

וזה, למעשה, הטענה העיקרית בפי הי מתנגדים לפירוז האטומי של המרחב. הם אימרים: כאשר יגיע המרחב לחימוש אטומי די צדדי, שוב לא יוכלו המיצרים להתקיף את ישראל (ולהיפך). כי יהיה ברור להם שאפילו יצליחו להחריב במכת-פתע את תל-אביב וחיה, ולהשמיד בכך את הי מדינה, הרי עדיין תוכל ישראל להשיב לי מצריים כגמולה ולהשמידה בעזרת הפצצות שלא נפגעו.

(כי גם במכת-פתע אי-אפשר להסל כוח אטומי המאורגן כראוי. הפצצות של כל מדינה אטומית מוגנות כיום מתחת לפני האדמה, במחסנים נידים ביבשה או בים, או במפציצים הנמצאים באויר בסיור ניצחי, על-פי תורנות.)

יש לשקול שאלה זו במירב האחריות. אם התשובה היא חיובית, הרי דווקא הדוגלים בפעולה שמיית היבנים להתנגד לפירוז האטומי, מתוך חשבון כי ההרתעה הסופית תעניק למדינה את הזמן הדרוש כדי לכבוש את השלום ולהשתלב במרחב. ובמיקרה זה, דווקא מי שחולם על הרחבת גבולות המדינה בכוח הנשק, על כיבוש הירדן או הצ'יחאי סיני, חייב לתמוך בפירוז שיאפשר מלחמה שיגרתית.

אך האומנם התשובה לשאלה זו היא חיובית?

מבט שיטתי, נידמה שאומנם כך הדבר. במאבק העולמי בין שתי המעצמות הגדולות הושגה ההרתעה הטוטאלית, המבטיחה את השלום. מדוע לא יושג אותו מצב עצמו גם במרחב השמי?

אולם בלבי כמרטמים שני ספקות לגבי הנחה זו: ספק מס' 1 — אינו משוכנע כי אומנם ההרתעה הטוטאלית ההדדית בין ארצות-הברית לבין ברית-המועצות היא קבועה וסופית.

ספק מס' 2 — אינו משוכנע כלל ועיקר שהזירה המרחבית רומה, מבחינה זו, לזירה העולמית.

מקובל להניח כי שוב לא תיתכן מלחמת-עולם. אפילו ישיג צד אחד במאבק העולמי יתרון טכני מסוים על הצד השני ויוכל להשמידו, הרי ידע כי עדיין יוכל השני להשמיד גם אותו. לכן עבר המאבק העולמי לפסים אחרים — פסים של מאבק כלכלי וחברתי, ולפסים של מלחמת-גרילה מקומית.

זה המצב כיום. אך האומנם בטוחים אנחנו כי זה יהיה המצב גם מחר ומחרתיים, לעולמי עדי?

מה יקרה אם צד אחד ימצא מערכת-הגנה שתעניק לו, זמנית, בטחון מוחלט מפני הטילים האטומיים של היריב? למשל: אם יעלה בידי ברית-המועצות להתקין תחנות-חלל קבועות, שתוכלנה לגלות ולהשמיד כל טיל יריב לפני הגיעו למטרתו?

האם קיים בטחון כי במיקרה כזה לא ינצל הצד הזוכה את יתרונו הזמני המוגבל, כדי להסל אחת ולתמיד את האיום של הצד השני?

ברגע זה אין אפשרות זו נראית סבירה ביותר. אך יש להביאה בחשבון כדי לזכור עובדה יסודית: ההרתעה ההדדית הטוטאלית קיימת בעולם רק מזה שנים מעטות מאוד, ומן כה קצר אינו יכול לשמש ערובה לכך כי אומנם זהו מצב קבוע וניצחי. אפשר רק לקבוע כי כוזהו המצב כיום, וכי הנחה סבירה היא שמצב זה ימשיך להתקיים.

רבה יותר חשוב הספק השני, והוא המכריע לגבי כל קרי-המחשבה הזו: **האומנם אפשר להשוות את וושינגטון ומוסקבה לירושלים ולי קאהיר?**

דומני שכל ברדעת ישיב על כך: לא. אין שום דמיון. על מושלי שתי המעצמות העולמיות מוטל נטל עצום של אחריות. אחריות זו, שהדרה עמוק להכרת השכבות השליטות משני הצדדים, גרמה לבחירת מנהיגים המצטיינים בריאליזם קר, בחושי-מידה ובצלילות-דעת. לא מיקרה הוא שניקיסה כרושצ'וב וג'ון קנדי באו בעידן דו-היקום הגרעיני במקום יוסף סטאלין וג'ו מק'קארתי.

עם כל השוני הרב בין שני המישטרים, הרי ניתן לומר ששניהם מישטרים אחרים. לא יתכנו בהם החלטות פיוזות, הרפתקניות, בעניין מרכזי. בכל מישטר יש מערכת של שכבות פנימיות, שלא יאפשרו לו לשחק פוקר בקיום המחנה הסוציאליסטי או העולם החופשי.

אם בכל זאת יש לנו ספקות לגבי ערך ההרתעה הטוטאלית לצמיתות בעולם — איך נוכל להאמין בערך זה במרחב המסויים שלנו?!

פצצה אטומית נופלת על קאהיר — בתמונה זו של „ברטור“ (שמאל בק), שנתלוותה לכתבתו של אורי אבנרי מלפני שבע שנים, שתיארה מלחמה אטומית דימונית בין ישראל לבין מצריים בשנת 1975.

יש הבדל בין ניקיסה כרושצ'וב לבין גמאל עבד אל-נאצר. ויש הבדל בין ג'ון קנדי לבין דויד בן-גוריון.

אין המשל דומה לנימשל. ליתר דיוק: אין המשל דומה לממשל.

מה יקרה אם יירצח עבד אל-נאצר מחר? האם קיים בטחון כי לא יבוא במקומו אדם בלתי-אחראי לחלוטין, ואף מעורער בנפשו, כמו עבד אל-כרים קאסם העיראקי?

מה יקרה אם יירד דויד בן-גוריון מן הבמה? אם השלטון המעשי בשטח זה יעבור לידי איש כמו שמעון פרס, או משה דיין, או יוסף אלמוגי?

בעידן האטום, הכל תלוי בשאלה: ידיו של מי על ההדק?

האם יוכל מישהו במרחב השמי לישון בשקט בידעו כי האצבעות על ההדק — הדק המוות לעשרות מיליונים — הן האצבעות של משה דיין ושל עבד אל-חמיד פראג, למשל?

האם תהיה זאת הרתעה הדרדית טוטאלית? האם קיים בטחון מוחלט שמישהו לא יחליט, אי-פעם, על סמך אינפורמציה לקויה או אינסואיזיה בלתי-אחראית, כמו בימי מיבצע סיני, כי הגיעה הזדמנות חד-פעמית שיש לנצל?

האומנם נכונה טענתו של אחד הדוברים נגד הפירוז האטומי (אברהם שווייצר בהאג) כי במיקרה זה „תהייה התוצאה חיקו גרעיני בלבד. המצב שיוצא בצילה של הפיטריה הגרעינית לא יהיה גרוע מזה השורר צתה“?

האומנם? האין מובאה זו לבדה מוכיחה כי יש הבדל מהותי בין רמת-המחשב של שר-הבטחון האמריקאי ושל תת-שר-הבטחון הישראלי?

אתו דובר כלל במאמרו, המשקף את טענות מתנגדי הפירוז, עוד פסוק הנותן מוון למחשבה. הנהו:

„עבד אל-נאצר חושש מפני מירוץ חימוש גרעיני, שיביא יתרון מכריע לישראל. יתרון זה עלול להתבטא, מנקודת-ראותו של מדינאי ערבי, בהתקפה גרעינית על ארצו. אם בלחץ איום זה ישלימו עבד אל-נאצר או מנהיגים ערביים אחרים עם ישראל, הרי חייבים (המתנגדים לחימוש גרעיני) לצודד במיצורו של נשק כזה אצלנו.“

כאן מכבצין רעיון של אולטימטום אטומי ישראלי למצריים. כבר הוכחנו כי זהו רעיון תעתועים: לא ייתכן יתרון מומשי של ישראל על מצריים.

כדי שאיום ישראלי כזה ישיפע, הוא יצטרך להיות גלוי, לעיני העולם. ובמיקרה זה תיוכה מצריים בלי כל ספק לאספקת פצצות מידי ברית-המועצות או מידי ארצות-הברית. אם, לעומת זאת, יחצר תיקו גרעיני, היינו, חימוש די-צדדי, הרי לא יהיה בכך משום גורם שיכריח את הערבים „להשלים“ עם ישראל. במקרה הטוב ביותר יעבור המצב פשוט לפסים אחרים — כפי שקרה למאבק בין שתי המעצמות העולמיות, שבגם הוא לא נפסק לרגע. אך, כאמור, גם זה מוטל בספק, לאור מהות המישטרים ואופי המנהיגים הפוטנציאליים משני הצדדים.

ועוד ספק: מי אומר לנו שמדובר על שני צדדים, על ישראל ומצריים בלבד? אם כבר יחזור הנשק הגרעיני למרחב — מניין לנו שישאר מוגבל לשתי מדינות? מדוע לא יגיע, במצב מדיני מסויים, לידי מדינה חסרת-אחריות כמו סוריה? או עיראק? אחרי שניפרץ הסכר, מדוע ישאירו הרוסים והאמריקאים לשליט ערבי מסויים אחד מנופול אטומי בעולם הערבי — היינו: הגמוניה בעולם הערבי! — ולא יציידו את גרוריהם (הנוכחיים והעתידים) באותו נשק?

סיכומו של דבר: אין כל בטחון כי החימוש האטומי של הצדדים במרחב אמנם יביא להרתעה הדרדית טוטאלית. כל הסומך על כך, הריהו משחק פוקר בקיום המדינה.

המאמר השני בסדרה: האם יתכן פירוז אטומי של המרחב?